

НАДАННЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНІ В РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Проект фінансується Європейським Союзом і впроваджується компанією GFA Consulting Group GmbH, Гамбург, у консолідації з Інститутом охорони здоров'я і соціального забезпечення Фінляндії, Гельсінкі. Проект підтримує консолідацію та розширення можливостей Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України (ЦГЗУ) та підтримує створення сучасної системи безпеки крові в Україні.

Інформаційний бюлетень проекту

Червень 2020

Віктор Ляшко

Головний державний санітарний лікар, заступник Міністра охорони здоров'я України

Уряд України взяв на себе зобов'язання по впровадженню реформи у сфері громадського здоров'я, керуючись розділом 22 Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Головним завданням охорони здоров'я є не тільки надання послуг пацієнтам та мінімізація наслідків хвороб, але й проактивне управління здоров'ям населення та профілактика захворювань.

Тому державна політика у сфері громадського здоров'я приділяє увагу технічним аспектам співпраці з ЄС, як зазначено в Угоді про асоціацію, та націлена на розвиток системи громадського здоров'я, захист і збереження здоров'я громадян та профілактику неінфекційних захворювань, розвиток національної системи крові, систем біологічної безпеки та біологічного захисту.

На тлі світових тенденцій та змін, пов'язаних з пандемією COVID-19, проект технічної допомоги ЄС «Надання підтримки Україні у розвитку сучасної системи громадського здоров'я» грає важливу роль у підтримці планів МОЗ України щодо розгортання

реформи у сфері громадського здоров'я. Тому МОЗ вітає досвід ЄС та протягом впровадження проекту ми будемо тісно співпрацювати з командою проекту, міжнародними та національними експертами над зміцненням системи громадського здоров'я України та підвищенням обізнаності зацікавлених сторін та широкої громадськості про поточну реформу та проектну діяльність в цій галузі.

Ідеальної моделі системи громадського здоров'я у світі не існує. Та й розвиток і управління нею відбувається за різними сценаріями. Однак, світовий досвід переконав: ефективні трансформації галузі неможливі без участі медичних працівників, які працюють над забезпеченням санітарного благополуччя населення. Тому проект технічної допомоги буде розвивати інституційні спроможності на національному та регіональному рівнях громадського здоров'я та системи безпеки крові, паралельно підтримуючи процес покращення та узгодження законодавчих стандартів та політик.

Друга зустріч Наглядової Ради щодо проміжних результатів проекту

26 лютого 2020 року відбулася друга зустріч Наглядової Ради проекту. Учасники від Представництва Делегації ЄС в Україні, МОЗ, ЦГЗУ, керівник проекту та експерти узгодили план роботи на 2020 рік та обговорили прогрес виконання проекту. Керівник проекту, доктор Предраг Дюріч, презентував проміжні результати проекту та задачі, що потребують доопрацювання:

- ✦ проект закону про охорону здоров'я;
- ✦ перелік пріоритетних документів, отриманих від МОЗ на доопрацювання в рамках відповідності Директивам ЄС;
- ✦ аналіз прогалин нормативно-правової бази;
- ✦ інституційна підтримка Центру громадського здоров'я України (ЦГЗУ) у виконанні основних функцій охорони здоров'я;
- ✦ розробка рекомендацій щодо лікування гепатиту.

Крім того, доктор Дюріч зазначив, що було проведено оцінку комунікаційної спроможності ЦГЗУ та регіональних центрів громадського здоров'я (рЦГЗ), а також було розроблено перелік майбутніх тренінгів у сфері комунікацій.

Ключовий експерт з питань системи безпеки крові доктор Мохаммед Абуельфараг проінформував про діяльність в межах компонента 2, спрямованого на впровадження сучасної системи безпеки крові в Україні. Діяльність була зосереджена на оціночних візитах до регіональних центрів крові за допомогою інструменту EuBIS (Європейської системи контролю крові). Результати цієї оцінки сприятимуть більш ефективному процесу перебудови національної системи крові. Як радник робочої групи МОЗ з питань переливання крові та Комітету з питань охорони здоров'я, медичної допомоги та медичного страхування Верховної Ради, доктор Абуельфараг надав аналіз та рекомендації щодо концепції добровільного безоплатного донорства крові, нового проекту закону про донорство крові, плазма мастер-файлу, компонентів крові та національну систему крові.

Крім того, учасники Наглядової ради обговорили підтримку проекту в рамках COVID-19, насамперед щодо оцінки готовності МОЗ оперативно реагувати на пандемію.

Підтримка проекту під час пандемії COVID-19

Команда проекту активно реагувала на виклики пандемії COVID-19 та підтримувала МОЗ у сферах, дотичних до сфери дії та технічної компетенції проекту.

Одна з цілей проекту – посередництво між відповідними міжнародними організаціями у сфері безпеки крові, міжнародних організацій директори Європейської комісії з питань охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів, Європейський центр з профілактики та контролю захворювань (ЄЦКЗ), Міжнародне товариство з переливання крові, Всесвітня організація охорони здоров'я, Адміністрація США з управління продуктами харчування та лікарських засобами, Асоціація трансфузійної медицини, – та українськими партнерами для того, щоб перекласти на українську мову та зробити доступними найновіші технічні рекомендації та настанови щодо роботи в умовах COVID-19. Крім того, проект ініціював співпрацю з МОЗ та ЦГЗУ, щоб створити команду з кризового менеджменту крові та реагувати на виклики, пов'язані з обмеженою мобілізацією донорів, зменшенням кількості донорів під час кризи, управлінням національними запасами крові, використанням крові та медичним сортуванням пацієнтів, технічною підтримкою центрів крові та промоцією донорства. Також проект технічно підтримує розробку експериментального плазми крові пацієнтів, що одужали від COVID-19. У подальшому досліджений Національною академією наук України та Центром громадського здоров'я матеріал може допомогти в лікуванні нових випадків захворювання.

З метою обміну знаннями про можливі сценарії лікування COVID-19, експерти проекту організували серію відео конференцій для українських медичних працівників. 19 та 29 травня 2020 року було проведено дві відео конференції щодо практики лікування COVID-19 за участі німецьких лікарів – професора Райнера Райтеса з Університету Тампере та доктора Понтера Мейтенса з лікарні Хайнберга, які беруть безпосередню участь у лікуванні пацієнтів з COVID-19. Українські лікарі мали можливість обговорити найбільш актуальні питання щодо досвіду лікування COVID-19, наприклад: вірогідність другої хвилі захворювання та способи реагування на неї; методи медичного сортування пацієнтів до призначення противірусної терапії пацієнтам з легким та середнім рівнем захворювання; захист медичних працівників. Німецькі експерти наголосили на важливості регулярного моніторингу та аналізу для виявлення нових спалахів та запобігання поширенню захворювання.

Наразі фахівці проекту перекладають на українську мову основні принципи ЄЦКЗ щодо COVID-19, включно з третім оновленням Протоколу безпеки та здоров'я в авіації, пов'язаний з COVID-19. Цей Протокол містить рекомендації щодо управління пасажирами у період пандемії COVID-19. Додатково експерти адаптують рекомендації досвіду країн ЄС та Європейської комісії оцінки зони до спостереження за пацієнтами з COVID-19 в установах тривалого догляду, а також щодо профілактики та контролю інфекцій та готовності до лікування COVID-19 в медичних закладах.

Огляд законодавства ЄС у сфері охорони здоров'я

Відповідно до угод Європейського союзу, членство в ЄС відкрите для «будь-якої європейської держави, яка поважає цінності, зазначені у статті 2, і зобов'язується їх просувати». Цінності наступні: «повага до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та повага до прав людини, включаючи права осіб, що належать до меншин».

«Копенгагенські критерії» встановлюють такі вимоги до країн-кандидатів: «Щоб стати членом ЄС, країна-кандидат має досягнути стабільності інститутів, які гарантують демократію, верховенство права, повагу та захист національних меншин, права людини, функціонування ринкової економіки, а також наявність дієвої ринкової економіки і здатність витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у межах ЄС. Вступ до ЄС передбачає спроможність країни-кандидата брати на себе зобов'язання, що випливають з членства в ЄС, включаючи суворе дотримання цілей політичного, економічного, валютного союзу».

Європейська Рада в Мадриді переглянула критерії членства, щоб включити умови для інтеграції країн-членів шляхом відповідного пристосування їхніх адміністративних структур: оскільки важливо, щоб законодавство Європейського Співтовариства відображалось у національному законодавстві, необхідно, щоб переглянуте національне законодавство ефективно впроваджувалось через відповідні адміністративні та судові структури.

Міцне здоров'я є основним питанням для громадян Євросоюзу. ЄС прагне до кращого захисту здоров'я завдяки своїй політиці та заходам, заснованим на статті 168 Договору про функціонування Європейського Союзу. Дії ЄС щодо охорони здоров'я мають на меті покращення громадського здоров'я,

профілактику захворювань та запобігання загрозам здоров'ю (включно з тими, що стосуються способу життя), а також сприяння проведенню наукових досліджень. ЄС забезпечує регулювання у дев'яти сферах, а саме: стратегії охорони здоров'я в ЄС; заходи з безпеки та охорони здоров'я; системи охорони здоров'я; оцінка ризиків; профілактика захворювань; порушення ендокринної системи; здоров'я та безпека на виробництві; зміцнення здоров'я та фармацевтичні препарати.

Експерти проекту підготували огляд законодавства ЄС у сфері громадського здоров'я. Це довідник для посадових осіб, які працюють із законодавством про громадське здоров'я в Україні; він може бути використаний як інструмент для базових оцінок прогалін у правовому середовищі галузі громадського здоров'я в Україні. Цей огляд читачеві не обов'язково вивчати ретельно, а радше з метою ознайомитися з лексикою або перевірити законодавчу базу, пов'язану зі сферою громадського здоров'я, щоб зрозуміти законодавство та отримати за потреби доступ до конкретних юридичних документів ЄС.

Для того, щоб детальніше ознайомитися із законодавством ЄС, включаючи законодавство, що стосується інфекційних захворювань, а також з управлінням та якістю у сфері громадського здоров'я, 26 травня фахівцями проекту було організовано відео конференцію за участі представників ВООЗ, Центру контролю та профілактики захворювань, а також Представництва ЄС в Україні. Під час відео конференції учасники обговорили основні аспекти законодавства ЄС у сфері громадського здоров'я, а також різні підходи до сприяння адаптації законодавства України до вимог ЄС у галузі громадського здоров'я.

Установча зустріч для інституційного розвитку регіональних ЦГЗ

13 лютого 2020 року в Києві відбулась Установча зустріч з питань інституційного розвитку регіональних Центрів громадського здоров'я. Зустріч, організована ЦГЗУ, мала на меті представити стратегію розвитку системи громадського здоров'я до 2020 року, обговорити план переходу на регіональний рівень та інтеграцію закладів охорони здоров'я в реформу охорони здоров'я в Україні.

Керівник проекту, доктор Предраг Дюріч, виступив з промовою на засіданні та презентував важливі для регіональних Центрів громадського здоров'я заходи проекту. Серед таких заходів: нарощення потенціалу регіональних Центрів, оцінка компетенцій, організаційний розвиток, тематичні тренінги, допомога у розробці національних програм охорони здоров'я та профілактики.

Оцінка комунікаційних компетенцій ЦГЗУ та регіональних ЦГЗ

Зважаючи на те, що мета проекту - підтримати консолідацію та розширити можливості Центру громадського здоров'я та регіональних Центрів громадського здоров'я, один з його компонентів - оцінка комунікаційних спроможностей Центрів. У межах компоненту з (висвітлення діяльності проекту та його комунікаційна складова) у період між серпнем та листопадом 2019 р. було проведено опитування відділів комунікацій ЦГЗУ та регіональних ЦГЗ. Опитування проводили з метою оцінки комунікаційних компетенцій Центрів на інституційному та індивідуальному рівні та визначення напрямку подальшої технічної допомоги від проекту. Дослідження охоплювало також оцінку потреб у навчанні. Серед аспектів дослідження -

відповідність досвіду та освіти працівників відділів комунікацій, наприклад: уміння визначати цільову аудиторію, розробляти ключові повідомлення, знаходити відповідні канали та способи комунікації, розробляти прес-матеріали для ЗМІ, продукувати повідомлення для соціальних медіа та веб-сайтів, а також працювати з дизайном та інформаційними продуктами (онлайн та оффлайн) і планувати бюджет інформаційних кампаній.

За результатами оцінки комунікаційних компетенцій Центрів громадського здоров'я буде розроблено 5 навчальних модулів для працівників PR-відділів. Це дослідження також буде основою розробки повідомлення для соціальних медіа та веб-сайтів. Це дослідження інструменту буде основою розробки комунікацій регіональних ЦГЗ.

Завершилася оцінка якості та безпеки крові в 13 областях за допомогою інструменту EuBIS

Оцінка якості та безпеки крові за допомогою інструменту EuBIS розпочалася у січні 2020 року та була завершена у перший тиждень березня 2020 року. Експерти провели оцінку 13 попередньо обраних центрів крові у всій країні: **Київ, Суми, Харків, Вінниця, Запоріжжя, Кропивницький, Северодонецьк, Луцьк, Тернопіль, Хмельницький, Івано-Франківськ, Чернівці, Ужгород.**

Результати досліджень стануть дороговказом для розробки законодавчої бази та формування концепції ефективної структури системи переливання крові в Україні. На основі оцінки буде розроблено покровоу дорожню карту з метою усунення недоліків в законодавчій базі в галузі безпеки крові та адаптувати її відповідно до вимог директив ЄС.

Інтерв'ю з Іриною Славінською-Ріцнер

Керівник відділу безпеки крові та донорства Центр громадського здоров'я МОЗ України. 10 років досвіду роботи в сфері донорства крові. З травня 2018 року очолює відділ безпеки крові та донорства ЦГЗУ, який виконує функцію національного трансфузіологічного центру країни.

ЯКІ ОСНОВНІ ЦІЛІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ КРОВІ?

Усі цілі, окреслені в Стратегії розвитку національної системи крові України, мають значення, якщо їхня мета - це безпека та доступність компонентів донорської крові для пацієнтів, які її потребують. Саме така мета була поставлена при написанні Стратегії. Все ж, основні цілі варто озвучити:

- ← перегляд чинного законодавства з метою імплементації законодавства ЄС;
- ← зміна структури всієї системи: виокремлення національного, регіонального та госпітального рівнів;
- ← популяризація безоплатного добровільного донорства та досягнення рівня 100% приналежності донорів саме до цієї когорти;
- ← модернізація закладів та установ системи крові.

ЯКІ ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ РЕОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ КРОВІ?

Варто відмітити, що система крові вперше за всю свою незалежність в стадії реформування. Нам більше потрібно створювати, аніж реформувати. Тож завдань дуже багато. Одні з головних:

- ← зміна структури;
- ← модернізація закладів;
- ← навчання персоналу з метою покращення виробничої та клінічної трансфузіології;
- ← підвищення інфекційної та імунологічної безпеки; створення національного реєстру донорів;
- ← перехід на 100% безоплатне добровільне донорство крові;
- ← залучення додаткового фінансування та ін.

ЯКИЙ МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЩОДО РЕФОРМИ СИСТЕМИ КРОВІ МОЖЕ БУТИ ВИКОРИСТАНИЙ В УКРАЇНІ?

Міжнародний досвід ЄС. Оскільки Україна рухається до європейських стандартів в рамках своїх зобов'язань щодо виконання Угоди про асоціацію з ЄС.

ЯКА НАРАЗІ СИТУАЦІЯ З ПОПУЛЯРИЗАЦІЄЮ ДОНОРСТВА КРОВІ В УКРАЇНІ?

Наразі державної програми щодо популяризації донорства крові немає. Є громадські організації, які професійно займають популяризацією безоплатного і добровільного донорстві крові.

ЯКИМ ЧИНОМ НАРАЗІ ВПРОВАДЖУЄТЬСЯ СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ КРОВІ НА ПЕРІОД ДО 2022 РОКУ?

Впровадження Стратегії рухається повільно. І через політичні зміни, і через в тому числі карантин в країні. Є і внутрішні перепони, але ми курс змінювати не будемо, адже наша мета - якісні і доступні компоненти крові для пацієнтів. Життя пацієнтів - наш пріоритет. Які нововведення важливі та необхідні? Важливо імплементувати європейські вимоги та стандарти щодо заготівлі та використання компонентів крові, стандартизувати всі процеси, налагодити систему якості. Варто пам'ятати, що ми на шляху тільки створення системи крові. Тому нововведень буде багато.

НА ЯКУ ПІДТРИМКУ ВИ ОЧІКУЄТЕ ВІД ПРОЄКТУ ЄС «НАДАННЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНІ В РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я»?

Технічну підтримку ми не лише очікуємо, а вже отримуємо. Це надзвичайно важливий крок до структуризації, розробки нормативних документів.

Інтерв'ю з професором Мартіном Руснаком

Мартін Руснак – доктор медицини, доктор наук, професор громадського здоров'я в університеті Трнава (Словаччина), старший неключовий експерт з питань епідеміології

ЯКОЮ Є СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ?

Існує кілька визначень громадського здоров'я. Мені імпонує визначення Центру контролю та профілактики захворювань США: «Громадське здоров'я - це наука про захист та покращення здоров'я людей та громад. Цього можна досягнути через промощування здорового способу життя, дослідження захворювань та профілактику травм, а також виявлення, попередження та реагування на інфекційні захворювання. Загалом, громадське здоров'я – це про все населення. Це може бути як маленька популяція окремого мікрорайону, так і велика, до прикладу, ціла країна чи регіон світу».

Таке визначення близьке до того, що ми називаємо «новим громадським здоров'ям». Концепція заснована на розширеному обсязі послуг для здоров'я населення, як це визначено політикою ЄС у сфері охорони здоров'я. Акцент - на захисті та покращенні здоров'я, рівному доступу до сучасної та ефективної медицини для всіх європейців, а також управлінні будь-якими серйозними загрозами для здоров'я, що стосуються більше ніж однієї країни ЄС. Профілактика захворювань та своєчасне реагування на них відіграють важливу роль у питанні громадського здоров'я ЄС та включають, зокрема, такі аспекти: вакцинацію, стійкість до антимікробних речовин, протидія раку та відповідальне маркування продуктів харчування. Ця політика розширює класичну рівнецію громадського здоров'я в таких сферах, як концепції громадського до медичної допомоги, трансграничні загрози здоров'ю та ефективність послуг, тощо. Загалом ми називаємо такий підхід громадським здоров'ям, що ґрунтується на принципах доказовості, тобто з використанням найкращих наукових аргументів.

ЯКИЙ МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я МОЖЕ БУТИ ВИКОРИСТАНИЙ В УКРАЇНІ?

Практично кожна країна Європейського Союзу реформує свою систему охорони здоров'я. Основна проблема для багатьох - це реагування на мовчазні епідемії хронічних неінфекційних захворювань, таких як тисок, рак, травми, психічні розлади та боротьба з такими факторами ризику, як куріння, алкоголь, раціон, фізичні вправи тощо. Поступове старіння населення, до того ж, все ускладнює. Ще один виклик – забезпечити рівний доступ до системи громадського здоров'я для всіх громадян. Також не слід забувати про питання безпеки пацієнтів, здоров'я меншин, мігрантів. Загалом, фахівці у сфері охорони здоров'я в усіх країнах світу стикаються з однаковими проблемами.

Ось чому концепція міжнародного співробітництва, обміну найкращими практиками, організація спільних програм та проєктів настільки важлива. І, нарешті, потрібно безперервно проводити дослідження та нарощувати доказову базу для зміцнення аналітичних здібностей медичних працівників.

ЯКІ НАРАЗІ ВИКЛИКИ У РЕФОРМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ?

Україна стикається зараз із тими проблемами, які виникали в інших країнах Центральної та Східної Європи впродовж останньої декади 20 століття. Відкриття кордонів, перебудова економіки, нові технології – все це створює посилене навантаження на життя людей. Експерти у сфері громадського здоров'я мають реагувати на ці виклики, дотримуючись головної мети – захищати здоров'я людей та покращувати якість їхнього життя. Цього можна досягти лише шляхом об'єднання громад та застосування підходу турботи про здоров'я населення в усіх політиках країни. З іншого боку, фахівці в Україні вже є, а також функціонує мережа відповідних установ, університетів та шкіл.

ЯКІ ОСВІТНІ ЗАХОДИ СЛІД ЗАПРОВАДИТИ ДЛЯ СПРИЯННІ РЕФОРМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я?

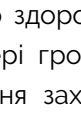
Мене непокоїть питання відсутності знань та аналітичних навичок у технічних питаннях, що використовуються у сфері громадського здоров'я. Це актуально не лише для України, а й для інших країн пострадянського простору. Я часто пишу рецензії на статті у кількох міжнародних медичних журналах, де автори з різних країн публікують результати своїх досліджень. Автори з Центральної та Східної Європи здебільшого дуже компетентно описують проблему, однак їхні висновки із Західної Європи є слабкими у порівнянні з авторами із Західної Європи чи США. Тому студентам-медикам необхідно навчитися критичне мислення. Цьому може посприяти робота з іноземними джерелами, навички критичного читання, дискусії та зворотній зв'язок. Поєднання цих умінь з етичним мисленням на достатньому рівні може посприяти успішній імплементації реформи охорони здоров'я в майбутньому.

ЯКІ ЧИННИКИ, НА ВАШУ ДУМКУ, МОЖУТЬ ВПЛИНУТИ НА ОСТАТОЧНИЙ УСПІХ РЕФОРМИ?

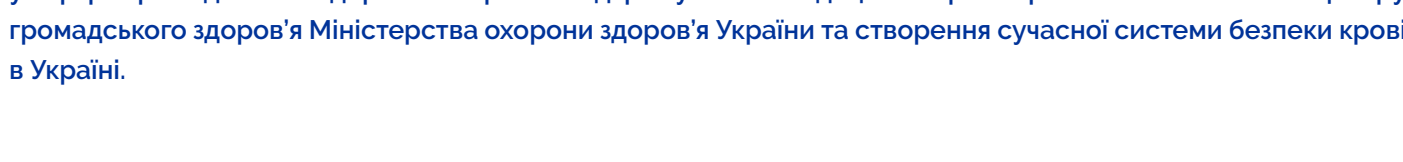
Я не розглядаю реформу як щось, у чого є початок та кінець. Реформа має визначені цілі, завдання, методологію, ресурси. Це зумовлює певні результати, а часом з'являються і нові виклики. Реформа – це цикл з безперервним підвищенням якості. Одним фактором успіху в будь-якому процесі змін є чітке планування. На якісні результати реформи слід очікувати тоді, коли все підготовлено належним чином і виконавці відчувають свою відповідальність за процес.

ЯКІ УРОКИ З ВАШОЇ ПОПЕРЕДНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИ ВВАЖАЄТЕ КОРИСНИМИ В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ?

Мені надзвичайно пощастило з учителями та керівниками зі Словаччини, США чи ВООЗ. У мене також було багато чудових колег з Великобританії, Нідерландів, США, Австрії, Італії. Декілька моїх студентів вже визнані міжнародною спільнотою вчені, епідеміологи, фахівці громадського здоров'я. Тож я залюбки поділюся досвідом у сфері охорони здоров'я, профілактики та лікування захворювань, який я отримав від своїх керівників та колег.

Загальною метою проєкту є підтримка модернізації та розвитку стійкої системи громадського здоров'я, здатної забезпечити запобігання хворобам та стандарти якості відповідно до законодавства, вимог та практик ЄС. Проєкт сприяє зміцненню національного лідерства та потенціалу до консолідації та розширення провадження політики у сфері громадського здоров'я. Проєкт підтримує консолідацію та розширення можливостей Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України та створення сучасної системи безпеки крові в Україні.

Україна, м. Київ, вул Герцена, 31 вул. Ярославська, 41